

روزنه‌ای به سوی
زبان ساکنان دیرین گُردستان
زبان‌های خوری و اُراتو

مؤلف:

دکتر گُردسنان موکویانی

مترجم:

دکتر مصطفی ایلخانی زاده

انتشارات امام ربانی

مکریانی، کردستان Mukriani, Kurdistan	:	مکریانی، کردستان
تیشیک له سه‌ر زمانی دانیشتوانی کۆنی کوردستان (زمانانی خووری و ئورارتوو)، فارسی	:	عنوان قرارداد
روزنه‌ای به سوی زبان ساکنان دیرین کردستان زبان‌های خوری و ارارتو/مؤلف کردستان موکریانی؛ مترجم مصطفی ایلخانی‌زاده.	:	عنوان و نام پدیدآور
مؤلف: امام ربانی، ۱۳۹۹.	:	مشخصات نشر
مؤلف: ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.	:	مشخصات ظاهری
۶۹۶۳۶ - ۶۰۰ - ۸	:	شابک
فهرست نویسی:	:	وضعیت فهرست نویسی:
زبان اوراوری	:	موضوع
Urartian language	:	موضوع
زبان‌های باستانی - ایران	:	موضوع
Extinct languages -- Iran	:	موضوع
ایلخانی‌زاده، مصطفی، ۱۳۹۶ - مترجم	:	شناسه افزوده
P۹۵۹	:	رده بندی کنگره
۴۹۱/۹۹۸	:	رده بندی دیویی
۶۱۳۹۲۴۴	:	شماره کتابشناسی ملی

انتشارات امام ربانی

روزنه‌ای به سوی زبان ساکنان دیرین گُردستان
زبان‌های خوری و آراتو

روزنه‌ای به سوی ساکنان دیرین گُردستان	✓ نام کتاب:
دکتر گُردستان موکریانی	✓ تألیف:
دکتر مصطفی ایلخانی‌زاده	✓ مترجم:
اول: ۱۳۹۹ (۲۰۲۰)	✓ نوبت چاپ:
۱۰۰۰ جلد	✓ تیراژ:
۹۲ صفحه‌ی رقعی	✓ تعداد صفحات و قطع:
انتشارات امام ربانی	✓ ناشر:
۹۷۸-۶۰۰-۶۹۶۲-۹-۱	✓ شابک:

✓ قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

مرکز پخش: بوکان، پاساژ شهرداری، کتاب‌فروشی ادب

۰۹۳۵۵۹۱۰۴۲۵

۷.....	مقدمه
۱۱.....	مکان و زمان زیستن
۱۵.....	آثار نوشته شده به زبان خوری
۱۷.....	ارتباط بین زبان خوری و زبان آرارتو
۱۹.....	واج‌شناسی و آواشناسی زبان‌های خوری و آرارتو
۲۷.....	کلمات قاموسی و کلمات اشتقاقی و دستوری
۳۱.....	اسم
۳۳.....	ضمیر
۳۷.....	صفت
۳۹.....	ادوات
۴۳.....	اسم فاعل
۴۵.....	فعل
۴۹.....	ساختار سینتاکسی (نحوی)
۵۳.....	ارتباط زبان‌های خوری و آرارتو با زبان‌های ففکار
۵۹.....	بعضی مشابهات در میان زبان‌های خوری، آرارتو و گُردی
۶۷.....	نتیجه‌گیری
۶۹.....	یک تکست (متن) به زبان خوری کهن
۷۰.....	ملاحظات:
۷۵.....	ملاحظات:
۸۱.....	معنی تکست به زبان گُردی
۸۲.....	ملاحظات:
۸۷.....	چند توضیح لازم
۹۱.....	فهرست منابع

مقدمه

نبودن اثری مستقل به زبان کُردی، که اطلاعاتی در مورد زبان‌های خوری و اُراتو ارائه دهد، علت اصلی آفرینش این اثری است که ملاحظه می‌کنید.

روشنفکر امروزی کُرد هرگز قادر نخواهد بود که شناسه‌ی قومی خود را به درستی دریابد، مگر این‌که شناخت روشن و واضحی از گذشته‌ی خود داشته باشد. خوری‌ها و اُراتویی‌ها قسمت مهمی از این گذشته را فرهنگ غنی و پُربار خود در سرزمینی که امروزه کُردها در آن زندگی می‌کنند، به خود اختصاص داده‌اند و گاهگاهی در بعضی عرصه‌ها تا اندازه‌ای بر روی اقام همسایه نیز تأثیرگذار بوده‌اند.

همین تأثیرگذاری باعث شده ارمنی‌شناسان و قفقازشناسان در دهه‌های گذشته کوشش به عمل آرند رابطه‌ای میان زبان ارمنی و زبان‌های قفقازی با زبان‌های خوری و اُراتو بیابند. در صورتی که خوری‌ها در قلب مناطق کُردنشین زیسته‌اند، در قفقاز و ارمنستان، فقط منطقه‌ی فرمانرواییشان قسمتی از کشور آن‌ها را نیز شامل می‌شده.

خوری‌ها مشهورترین گروه زبان‌شناسی و فرهنگی مستقل سرزمین کُردستان را تشکیل می‌دادند، که در آغاز پیدایش خط و نوشتار از آن‌ها اسم برده شده است، زیرا که نقش اساسی را در تاریخ سمت

شمال سرزمین میزوپوتامی داشته‌اند؛ بخصوص از حیث سیاسی در دوره‌ی سلطنت اُرکیش (۲۲۳- ۲۱۱۶ قبل از میلاد) به همین طور نقش مهمی در تمدن نیز داشته‌اند. گذشته از این‌ها خوری‌ها نقش مهمی در انتقال بسیاری از جهات فرهنگ میزوپوتامیا - به آسیای صغیر و اخل سوریه و لبنان - به ویژه در عصر سلطنت هیتی‌ها داشته‌اند.

اُرتوه^۱ در نیمه‌ی اول هزاره‌ی اول قبل از میلاد یک نیروی سیاسی بسیار توانمند - و سرسب می‌شدند و خداوند بزرگشان (خالدی) در موساسیر نزدیک رواندر امروزی بوده است^۱ و منطقه‌ی اقتدار و فرمانرواییشان تا کوه‌های فاف گسترش یافته بود.

به علت ارتباط جغرافیایی سرزمین خوری‌ها با سرزمین کردستان در تاریخ باستان لازم است، که عطفی به سوی این انسان‌های کردستانی داشته باشیم که بعضی از خوری‌شناسان با دلایل و مدارک نادرست نژاد آن‌ها را با نژادهای مختلف مرتبط می‌سازند.

۱- امروزه طبق اکتشافات و حفاری‌هایی که به عمل آمده است معلوم گردیده است که شهر موساسیر در محل شهر ربط که از بخش‌های تابع شهرستان سردشت در آذربایجان غربی است - بوده است.

گُردها باید حتماً یک پژوهش مستقل بر روی زبان خوری و اُراتو به زبان کُردی داشته باشند، که یک زبان کُردستانی بوده و قومش هم معاصر سومری‌ها و آکدی‌ها بوده و از لحاظ فرهنگ و تمدن هم چیزی از آن کم نداشته است.

با این تفاسیل در راه یک پژوهش علمی و مرتبط با تاریخ گسترش زبان کُردی ترجیح دادم که از قدیمی‌ترین زبانی که آثار مکتوبی در سرزمین کُردستان داشته است شروع کنم، که همان زبان خوری است، زیرا که تأثیر زبان خوری که بعدها به زبان اُراتو تغییر نام یافته است - بر زبان کُردی ویرنیهای مستقل گسترش زبان کُردی را در میان مجموعه زبان‌های ایرانی نشان می‌دهد. پژوهش در مورد این دو زبان برای زبان کُردی بسیار ضروری است، زیرا که این دو زبان قدیمی کُردستان ارتباط بسیار نزدیک زبان‌شناسی با زبان میتانی داشته‌اند و چیزی که قابل بحث و تأمل است آن است که زبان میتانی بعنوان مادر زبان کُردی محسوب می‌شود.

سیر فین

۱۹۶۵/۶/۱۴